

ALEVİLİĞİ YAŞAMAK VEYA ALEVİ OLMAK

Kaya GÖKÇE¹

ÖZET

Bu çalışmada Aleviliğin temel kavramlarından olan cem, Kerbela olayı, ibadet ve buyruklar ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cem, Kerbela, İbadet.

LIVE THROUGH ALAWISM OR BEING AN ALEVİ

ABSTRACT

In this study, main terms of Alawism as worship, Karbala, prescriptions and tot has been examined.

Key Words: Tot, Karbala, worship.

Alevilik, kaynağını Kur'an-ı Kerim'den alan, Türk'ün geleneğine, örfüne, adetine ve töresine uygun destansı yaşam biçimine göre; İslamı yorumlayan, İslam'a tasavvufi ve batını bir anlam yükleyen, içtihadı (dinde gelişmeye) açık, Anadolu'ya özgü İslami din anlayışıdır Alevilik.

Alevilere göre İslam fitratı "Kâlû Belâ'dan" beri insanda vardır. Alevi Hak âşıkları, bunları deyiş duvaz-ı imamlarla en güzel şekilde ifade etmişlerdir. Ozan Seyyid Mahzuni bir dörtlüğünde şöyle demektedir;

Ta Kalu Bela'dan duyduk hitabı

Sıtk ile yetirdik ahd-ı imanı

Ba-i bismillahtan aldık cevabı

Teslim olup şaha verdik bu canı.

Yüce Allah tüm evreni yaratmadan önce Adem'e verdiği ruhunu " Seni kendi özümden yarattım, ruhumdan üfledim, şah damarından daha yakıным (32/9)" deyip Cenab-ı Hakkı insanda nurlandırmıştır.

¹ Şeyh Şazeli Ocağı Dedesi

Aleviler kendilerinin guruh-u naciden geldiklerine inanırlar... Adem'in ruhu oğlu Şit Peygamber'e geçti. Şit Peygamber, cennette bulunan Naciye Ana ile evlendi. Onlardan doğan evlatlarına Fırka-i Naciye kavmi dendi. Bu nurun geldiği soy Hz. Muhammed ile ehlibeyt "Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin'de" birleşti. Seyyid Mahzuni bir dörtlüğünde yine şöyle demektedir;

Mahzuniyem elde bürhanımız var.

Guruh-u Naci'yiz erkanımız var

İmam Cafer gibi Sultanımız var

Muhibb-i Sadık'ın dar-ül amanı

Alevi inancının ilk icra ortamı gizli olarak yapılan Kırklar Cem'ine dayanmaktadır. Orada kırk can bir can olmuştur. Hak Muhammed Ali yolu yüce peygamberimizin Miraca çıkmasıyla Tanrı katında şereflerin en yüksek mertebesine ermiş, dönüşünde Kırklar Meclisi'ne gelerek Mirac'ı taçlandırmıştır.

Hak Muhammed Ali yolu onlara yar ve yaren olan yüce peygamber ve kırk kişinin iştirakiyle gerçekleşmiştir. Bu kırk kişi engürü şerbetinden bade yapıp içerek, biri kırk-kırkı bir olmuş Hakkın huzuruna çıkılmış, ölmeyen önce ölüp Hakkın didarına ermişler ve Hakkın didarına erenlerin cehennem narı görmeyeceklerine inanmışlardır. Bunlar her türlü nefislerini öldürdükleri için Hak ile Hak olmuşlardır.

Peygamberimiz döneminde İslam öncesinde Arap toplumunda her türlü kötü ilişkilerin yaşandığı, insanın insan olmaktan çıktığı, kölelik düzeninin insan onurunu nasıl ayaklar altına aldığı, kız çocuklarının doğar doğmaz öldürüldüğünü, insanlık dışı düzeni ortadan kaldırmak için Allah tarafından gönderilen yüce peygamberin Allah'ın emirlerini canı pahasına yerine getirerek insanlara yeni dinin kurallarını anlatarak iyiye, güzele, doğruya yöneltmenin mücadelesini vermiştir.

Peygamberimizden sonra İslam ilkeleri ve İslam adına elde edilen kazanımlar birer birer kaybedilmeye başlanılmış. Ali taraftarları Peygamberimiz döneminde yaşanan İslam'a geri dönüşünü istemişlerdir. Ali taraftarlarının Peygamberden sonra hilafetin Ali'nin hakkı olduğunu söylemelerine rağmen Hz. Ali İslam zarar görmesin diye hilafet makamına gelen üç halifeye de biat etmiştir. Hz. Ali hilafeti aldıktan sonra İslam birliğini, kardeşliğini yeniden tesis etmek için her şeyini ortaya koymuş bu yolda büyük başarılar elde etmesine rağmen Sıffin Savaşı'nda Muaviye tarafından. Hakem Olayı ile yenik sayılmış ve hilafeti bırakmak zorunda kalmıştır. Bu yol her türlü saltanattan uzaklaşarak, İmam Ali, Hasan ve Hüseyin tarafından batın ve ilahi aşk yoluyla yürütülmüş İmam Cafer-i Sadık'a atfen Caferi Mezhebi adını almış, İmam Cafer Kuran'ın batın manası olan İlm-i Ledun'u Caferi'liğin içine yerleştirmiş, bu yoldan Alevi hikmeti tasavvuf ve Vahded-i Vücut inancını ortaya çıkarmıştır. Bu mezhebin tasavvufu karışık şeriat anlayışı İrani'lere Şia ve Caferi mezhebi olarak geçmiş ... Tasavvufi ve batını sırrına dayanan Caferi ve Alevi Yol Türkistan'a ve Türk'lere geçmiştir.

Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra Abbasi-Emevi zulmünden kaçan ehlibeyt evladı Horasan'da Türklere sığınmış karşılıklı kız alışverişinde bulunarak akrabalık bağı oluşmuştur. Türkler kendi öz yaşantılarını İslamiyet ile harmanlamış Ahmet Yesevi'nin halifesi Hacı Bektaş Veli kanalıyla Anadolu'ya yayılmış, oradan balkanlara kadar uzanmıştır. Anadolu'ya gelirken elbette birkaç günde gelmemiştir. Bu göç yüzyıllar sürmüş, konargöçer Alevi-Türk/Türkmen aşiretleri geçtikleri bölgelerden de etkilenecek beraberinde taşıdıkları inançlarıyla birleştirerek Anadolu'ya özgü bir İslam anlayışı ortaya çıkmıştır.

Gene Zunubi mahlasıyla yazan Seyyid Mahzuni dörtlüklerinde şöyle demektedir;

*Emrini tutan Guruh-u Naci derler bitamam
Cem olup namaz kıldılar bir müezzini bir imam
Onların abdesti fasid olmaz hiç yevm-ül kıyam
Beş vakit namaz sayarlar bir niyazı vesselam*

*Ceddimiz Şeyh Şazeli Sultan ol yüce dergahımız
Çün anın nur-ı cemali gökyüzünde mahımız.*

*Ey Zunubi dest ile hem post ile Şah'a niyaz
Teslim erkana biat Ali dergaha niyaz
Pir-i ikrar-ı tarikat bend –i ervaha niyaz
Pirime kılşam sücudu bir niyazım bin namaz*

*Ceddimiz Şeyh Şazeli Sultan ol yüce dergahımız
Çün anın nur-ı cemali gökyüzünde mahımız.*

Alevilerin dini ibadetlerine esas kaynak eserler buyruklar “İmam Cafer buyruğu, Şeyh Safi buyruğu” ve menakıpnamelerdir. Buyrukların uygulandığı icra ortamı da cemlerdir. Cemlerde yürütülen on iki hizmetin tamamı Kuran kaynaklıdır. Cemlerde başta Şah Hatayi ve diğer Hak âşıklarına ait deyişler ve duvaz-ı imamlar saz ile terennüm edilir. Alevilere göre saz, “Konuşan Telli Kur'an” dır.

Seyyid Mahzuni bir başka dörtlüğünde secde ve niyazı şöyle dile getirir:

*Emri kün deminde ervah bulundu
Hakkın emri hayat orda bilindi
Ta o demde secde niyaz kılındı
Muhammed Ali'den bürhanımız var*

Dünyanın hiçbir toplumunda, hukuk sistemlerinde bulunmayan, yeryüzünde uygulanan, hâkimi, savcısı ve şahidi olan, yaşamı sorgulayan, kişinin özünü dara çeken inançsal uygulamadır cem.

Hakkın doğruluğun, kardeşliğin, eşitliğin, insan sevgisinin Tanrı sevgisiyle eşdeğer olduğu, Bu dünyada temizlenmeyi esas alan Cenab-ı Hak'ın huzuruna kul hakkıyla çıkılamayacağını, kulun kuldan razı olduğu “gelme gelme dönme dönme gelenin malı dönenin canı”nın ortaya konduğu. Kimi zaman Hallac olur kimi zaman Nesimi kimi zaman da Fatıma gibi dar-ı didar olunur cemde. Cem kemikteki iliktir.

Peygamber ve onun ehlibeytine yapılan zulmün Hz. Hüseyin'in katliyle zirve yaptığı Kerbela olayını unutmuyarak “şerefsizce yaşamaktansa, şereflice ölümü tercih ederim” deyip Yezid'e biat etmeyen Hz. Hüseyin için gözyaşlarının akıtıldığı ibadettir cem. Diri bir kalple nefsinin öldürdükten sonra semah dönerek Hak'ka yaklaşılır cemde.

Sonuç olarak Alevilik Allah'a kul Hz. Muhammed'e ümmet Ali'ye talib olandır. Kur'an ayetlerinin Allah'ın kelamı olduğuna inanandır. Peygamberlikten sonra imametini başladığına inanan tevella ve teberrâ ilkesine bağlı olandır. İkrar verip yola giren müsahib olup tasavvufi bir düşünceyle ehlibeytin soyundan gelen Pir'e Mürşid'e rehber teslim olan, onların önderliğinde ibadetini yapan. Dört kapı Kırk Makam'ı kabul edip, Üç Sünnet, Yedi Farz'a uyan. Ölmeden önce ölüp sorgu sualini bu dünyada yapan, rıza ile Hakk'a eren eline beline diline sahip olandır Alevi.